

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 9/1998 vp

Hallituksen esitys laiksi 55 vuotta täyttäneen työttömän työllistymisedellytysten parantamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 19 päivänä toukokuuta 1998 lähettänyt sosiaali- ja terveystieteiden valmiustelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen 73/1998 vp laiksi 55 vuotta täyttäneen työttömän työllistymisedellytysten parantamisesta.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- apulaisosastopäällikkö, hallitusneuvos Tuulikki Haikarainen ja ylitarkastaja Maritta Hirvi, sosiaali- ja terveysministeriö
- budjettineuvos Pertti Tuhkanen, valtiovarainministeriö
- asiamies Johan Åström, Teollisuuden- ja Työnantajain Keskusliitto, edustaen myös Työttömyyskassojen Keskuskassaa
- asiamies Jukka Karhu, Palvelutyönantajat ry
- sosiaalipoliittinen sihteeri Kaija Kallinen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

- sosiaalisihtööri Veikko Simpanen, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- lakimies Markku Kojo, Akava ry
- lakimies Matti Koskinen, Kunta-alan ammattiliitto KTV ry
- johtaja Kimmo Kemppainen, Suomen Yrittäjät
- etuuspäällikkö Seppo Virtanen, Kansaneläkelaitos
- tutkimuspäällikkö Jorma Järvisalo, Kansaneläkelaitoksen Turun tutkimus- ja kehityssikkö
- suunnittelujohtaja Markku Hänninen, Eläketurvakeskus
- varatoimitusjohtaja Veijo Jalava, Kuntien Eläkevakuutus
- osastonjohtaja Jukka Vatanen, Turun työvoimatoimisto
- hallituksen jäsen Matti Nygrén, Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö TVY ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi määräaikainen laki, jolla parannettaisiin ikääntyneiden työttömien työllistymisedellytyksiä siten, että tällaisen henkilön vastaanottama uusi tilapäinen työ ei heikentäisi eläketurvaa, joka hänellä on odotettavissa aikaisemman an-

sioitoiminnan perusteella. Näin ikääntynyt työtön voisi eläketurvansa huonontumatta ottaa vastaan myös aikaisempaa pienempipalkkaisen tilapäisen työn. Tätä varten vähintään 55 vuotta täyttäneiden henkilöiden työeläkkeessä eläkeikään jäljellä oleva aika eli tuleva aika määräytyi-

si sellaisen ansiotason perusteella, joka henkilöllä oli välittömästi ennen työttömyyttä, vaikka henkilöllä olisi uusi, enintään kymmenen kuukautta jatkuva työ- tai virkasuhde. Tuleva aika määräytyisi kuitenkin uuden työn ansiotason perusteella, jos uusi työ jatkuisi yli kymmenen kuukautta. Muutoin tulevan ajan säännöstö säilyisi ennallaan.

Ehdotettu laki on tarkoitettu olemaan voimassa 1 päivästä heinäkuuta 1998 31 päivään joulukuuta 2000. Se ei koskisi sellaisia enintään kymmenen kuukautta jatkuvia työ- tai virkasuhteita, jotka ovat jo päättyneet ennen lain voimaantuloa. Se ei myöskään koskisi niitä työ- tai virkasuhteita, jotka alkavat lain voimaansaoloajan päätyttyä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Valiokunta pitää myönteisenä sitä, että esitykseen sisältyvällä lakiehdotuksella kannustetaan ikääntyviä työttömiä vastaanottamaan tilapäistäkin työtä. Esitykseen sisältyvällä lakiehdotuksella turvataan se, ettei aikaisempaa pienipalkkaisemman tilapäisen työn vastaanottaminen pienennä odotettavissa olevaa eläkettä. Edellytyksenä on, että kysymyksessä on uusi, enintään kymmenen kuukautta jatkuva työ- tai virkasuhde. Lakiehdotuksen mukaan lakia sovelletaan silloin, kun työntekijä tai viranhaltija on vähintään 55-vuotias laissa tarkoitetun enintään kymmenen kuukautta jatkuneen työ- tai virkasuhteen alkaessa ja että työntekijä tai viranhaltija on ollut työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa vähintään 30 päivää sekä lain säännösten mukaisen tulevaan aikaan oikeuttavan työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan päättymisen että 1 päivän tammikuuta 1998 jälkeen. Valiokunta korostaa, että edellä mainitun 30 päivän edellytyksen tulee täytyä vain kerran eikä sen täyttymistä edellytetä uudelleen kahden eri, enintään kymmenen kuukautta kestäväen työ- tai virkasuhteen välillä, jotka tulevat lain soveltamisalan piiriin.

Valiokunta korostaa, että pääsääntöisesti eläkejärjestelmien kehittämisen tulee olla pitkäjänteistä, kokonaisvaltaista sekä eri ikä- ja henkilö-

ryhmien kannalta tasapuolista toimintaa. Valiokunta on korostanut tätä muun muassa mietinnössään, joka koski esitystä ikääntyvien työntekijöiden aseman parantamista koskevaksi lainsäädännöksi (StVM 5/1998 vp). Valiokunta kuitenkin katsoo, että esitetyn lain määräaikaisuus on hallituksen esityksen perusteluissa mainituista syistä johtuen perusteltua. Nämä syyt vastaavat pitkälti ikääntyvien työntekijöiden osa-aikatyö- ja osa-aikaeläkejärjestelyitä koskevan lain määräaikaisuutta puoltavia syitä (StVM 5/1998 vp).

Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen voimaantulosäännöstä muutetaan seuraavassa esiteltävällä tavalla soveltamiskäytännön yhdenmukaisuuden turvaamiseksi.

Laki 55 vuotta täyttäneen työttömän työllistymisedellytysten parantamisesta

3 §. Hallituksen esityksen mukaan pykälä sisältää lain voimaantulosäännöksen.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan lakiehdotuksen kirjoittamistapa saattaa johtaa siihen, että jos työntekijän tai viranhaltijan aikaisempaan työskentelyyn tai toimintaan perustuva tulevan ajan oikeus ehtii lakata ennen eläketahtumahetkeä, henkilö jää lakiehdotuksen 1 §:n 1 momentin 1 kohdan sanamuodon mukaan kokonaan ilman tulevaa aikaa. Koska tulevalla ajalla on suuri merkitys eläketurvassa, valiokunta katsoo, että lakiehdotusta on täsmennettävä siten, ettei lain sanamuoto mahdollista edellä mainittua tulkintaa. Lisäksi muutos vastaisi saadun selvityksen mukaan sitä, miten lakia on tarkoitettu sovellettavaksi edellä selostetussa

tilanteessa. Valiokunnan näkemyksen mukaan täsmennys soveltuu parhaiten sisällytettäväksi lain voimaantulosäännökseen.

Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotuksen 3 §:ään sisällytetään uusi 4 momentti, jossa täsmällisesti todetaan, ettei lakia sovelleta, jos työntekijällä tai viranhaltijalla ei ole lain 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua tulevan ajan oikeutta muusta työ- tai virkasuhteesta taikka yrittäjätoiminnasta eläketapahtumahetkellä. Lain 1 §:ssä luetellaan ne saamisedellytykset, joiden tulee täytyä, jotta lakia voidaan soveltaa työntekijään tai viranhaltijaan. Valiokunnan ehdotuksessa muutoksessa ei ole kysymys saamisedellytyksistä vaan siitä, että uutta lakia ei sovelleta, vaikka 1 §:n mukaiset edellytykset täyttyvät, koska lain soveltaminen johtaisi työntekijän tai viranhaltijan kannalta huonompaan lopputulokseen sen vuoksi, ettei työntekijällä tai viranhaltijalla ole aikaisemmasta työstään tai toiminnas-

taan tulevan ajan oikeutta eläketapahtumahetkellä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 3 § muutettuna seuraavasti:

3 §

(1—3 mom. kuten HE)

Tätä lakia ei kuitenkaan sovelleta, jos työntekijällä tai viranhaltijalla ei ole tämän lain 1 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua tulevan ajan oikeutta muusta työ- tai virkasuhteesta taikka yrittäjätoiminnasta eläketapahtumahetkellä.
(Uusi)

Helsingissä 2 päivänä kesäkuuta 1998

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Virpa Puisto /sd
vpj. Maija Perho /kok
jäs. Timo Ihamäki /kok (osittain)
Kari Kantalainen /kok
Paula Kokkonen /kok
Mikko Kuoppa /va-r
Eero Lämsä /kesk

Hannes Manninen /kesk
Pirkko Peltomo /sd
Margareta Pietikäinen /r
Maija Rask /sd
Juha Rehula /kesk
Osmo Soininvaara /vihr
Marja-Leena Viljamaa /sd.

